

Geachte voorzitter, beste Katrien,

Collega bestuursleden,

Geachte professor Vandenbussche,

Dames en heren,

Vrienden van het Brugse Willemsfonds,

Welkom in de prachtige Gotische Zaal van het Brugse Stadhuis. Als schepen van Burgerlijke Stand meer nog dan elders in onze wondermooie stad mijn werkterrein omdat ik hier elke maand tientallen koppels mag verwelkomen op hun huwelijksdag.

Huwelijken worden hier voltrokken, ontvangsten worden hier gedaan en belangrijke zittingen worden hier georganiseerd. Ook vanavond, want we zijn hier vandaag samen om 150 jaar Willemsfonds Brugge te vieren.

150 jaar is anderhalf keer een eeuwigheid en in die 150 jaar is het Brugse Willemsfonds enorm geëvolueerd. Er is mij door de voorzitter gevraagd u kort maar toch ook niet te kort - dat hoort bij dit soort officiële vieringen – een geschiedenis te vertellen van deze oude maar springlevende dame.

Het Willemsfonds werd opgericht in 1851 in Gent en is uiteraard vernoemd naar Jan-Frans Willems, een voorvechter van taalrechten voor de Vlamingen. Want daar draaide het Willemsfonds van de eerste minuut rond: de Vlaamse taal en Vlaamse ontvoogdingsstrijd. 1851, het jaar waarin koning Leopold I 20 jaar troonsbestijging vierde en, niet on-Belgisch, ook een verkiezingsjaar waarin de liberale regeringsleider Rogier zichzelf opvolgde als premier.

Onder leiding van Julius Vuylsteke, advocaat, schrijver en liberaal politicus, volgt het Willemsfonds in de jaren 1860 een radicalere en meer liberale weg en wordt het één van de belangrijkste liberale, vrijzinnige en Vlaamse drukkingsgroepen. Vanuit Gent, Antwerpen en Brussel begonnen Vlaamse liberalen en Willemsfondsen zoals Julius Vuylsteke maar ook Jan Van Rijswijck en Julius Hoste politieke standpunten in te nemen. Die lagen in lijn van de radicale, progressistische vleugel van het liberalisme, en waren samen te vatten tot pleidooien voor ontvoogding. Die ontvoogding van de Vlamingen diende te gebeuren door de vernederlandsing van het secundair onderwijs in Vlaanderen, maar ook het gebruik van Nederlands in strafzaken. Dat werd mogelijk met de wet van 1873, de eerste taalwet in de reeks.

Het katholiek antwoord op het Willemsfonds kwam snel daarna: het Davidsfonds, dat in 1875 wordt opgericht. Beide organisaties streven min of meer hetzelfde na: via volksverheffing (voordrachten, boeken en bibliotheken, cultuur in de vorm van liederavonden) 'de gewone Vlaming' tot bewustzijn te brengen. Wat uiteraard begrepen moest worden in de volledig verfranste context waar iedere sociale mobiliteit voor Vlaamssprekenden zowat tot stilstand kwam vanaf het secundair onderwijs. Zo zal het Willemsfonds in de loop van de 19^e eeuw een hele reeds van petitie tot de overheid richten waarin telkens meer aandacht voor het Nederlands in het onderwijs werd geëist.

Begin de jaren 1870 ontstonden dan de eerste lokale afdelingen, met al snel - in 1872 - de oprichting van het Brugse Willemsfonds. Op 21 januari 1872 werd in aanwezigheid van Algemeen Secretaris Julius Vuylsteke de Brugse Willemsfondsafdeling opgericht. Het voorlopig bestuur bestond uit Karel Versnaeyen (voorzitter), Julius Sabbe (secretaris-penningmeester), Leo Schoofs, Karel Canneel, Leo Van Gheluwe, Ferdinand D'Hauw en Jozef Herreboudt. Direct na de opstart werd een ambitieus programma opgesteld. Men besloot van bij de start uit te pakken met volksvoordrachten, toneel en zang, letterkundige zittingen en dit alles zo vlug mogelijk ondersteund door een eigen volksbibliotheek.

De werking had een sterke verankering in de Brugse bourgeoisie. Ook veel leraren aan het Brugse atheneum, lagere ambtenaren en bedienden vormden een belangrijke groep actieve medewerkers. Het is, volledig in de tijdsgeest, een mannelijk genootschap. Echtgenotes mogen hun mannen vergezellen op de Willemsfondsactiviteiten, maar ze mogen zelf pas toetreden tot het bestuur vanaf 1907.

Eén van die leraren aan het Brugse atheneum, en zijn naam viel al, is Julius Sabbe. Als er één iemand in de vroege geschiedenis van het Brugse Willemsfonds een prominente rol speelde, dan was het wel Julius Sabbe. Deze Groot-Nederlander en Gentenaar was leraar die aangesteld werd aan het atheneum van Brugge, eind jaren 1860. Sabbe zat samen met Vuylsteke in de redactie van het in 1867 opgericht liberale, Nederlandstalige en antiklerikale tijdschrift Het Volksbelang. De redactie van het tijdschrift was trouwens bij Sabbe thuis. Dat blad bestaat vandaag nog steeds, het werd na de Tweede Wereldoorlog het officiële ledenblad van het LVV, het Liberaal Vlaams Verbond, dat in 1913 werd opgericht. Sabbe was ook betrokken in de invloedrijke Vlaamse studentenclub 'T Zal Wel Gaan aan de Franstalige Rijksuniversiteit Gent, wat een kweekvijver was voor tal van Vlaamse politici. En hij was ook de mede-oprichter van de Gentse lokale afdeling van het Willemsfonds (dat tot dan toe enkel 'nationaal' bestond).

Sabbe heeft omwille van zijn connecties en vooral zijn journalistiek werk enorme invloed op het Brugse beleid kunnen uitoefenen. Zijn activiteiten waren gericht op de – zeker in die tijd - noodzakelijke heropleving van Brugge als Vlaamse stad met een zeer rijk cultureel en economisch verleden. Op dat ogenblik was de stad echt nog een vervallen relict uit het verleden. De straat en cafébeelden uit de film Daens kent u uiteraard, ook Brugge moet er in die tijd zo uitgezien hebben.

Voor Sabbe en zijn medestanders was een nieuwe verbinding tussen Brugge en de zee de ideale hefboom om dat doel te verwezenlijken. Bijna dertig jaar lang heeft hij daarvoor intensief meegeijverd. De ingediende plannen werden in 1895 door het ministerie goedgekeurd en de haven werd in 1907 officieel ingehuldigd door Koning Leopold II. Door de betrokken organisaties werd een hulding georganiseerd, waarbij het Willemsfonds als belangrijkste voortrekker in de bloemen werd gezet.

Naarmate de werken vorderden, voelde het Willemsfonds zich echter meer en meer uitgesloten. Het katholieke stadsbestuur nam stap voor stap ook alle randactiviteiten over en de inzet van het Willemsfonds werd verzwegen. Gedurende de daaropvolgende jaren, en uiteindelijk ook decennia, raakte de initiële bijdrage van het Willemsfonds volledig in de vergeethoek. Dit is daarom de ideale gelegenheid om het nog eens te herhalen: het waren de liberalen die hard, zeer hard aan de kar trokken die ons de zeehaven bracht.

Ondertussen had Sabbe ook de leiding van de Breydelcommissie, die op de Markt te Brugge een standbeeld van Jan Breydel en Pieter de Coninck wilde oprichten. Het standbeeld kwam er in 1887. Ook dat was overigens typisch voor die tijd en meestal waren weer liberalen erbij betrokken: overal werden standbeelden uit langvervlogen tijden, zoals Ambiorix in Tongeren en de gebroeders Van Eyck in Maaseik, geplaatst. Een traditie waarmee we, naar mijn bescheiden mening, terug zouden moeten aanknopen.

Het ging het Brugse Willemsfonds aanvankelijk voor de wind en door Emile Jooris tot voorzitter te verkiezen werd meteen ook ingezet op het verder betrekken van de Brugse en toen uiteraard verfranse bourgeoisie. In Brugge waren de liberalen wel politiek aanwezig, maar vooral via de Liberale Associatie (zeg maar: de lokale afdeling van de partij, die zo goed als volledig autonoom was). En die was Franstalig. Wou je als Nederlandstalige liberale middenklasser op het beleid kunnen wegen, moest dat via een eigen organisatie/drukkingsgroep gebeuren. En daar zag Sabbe in de oprichting van een Willemsfondsafdeling een middel.

In die eerste jaren van haar bestaan heeft het Brugse Willemsfonds meteen twee keer een zeer prominente rol gespeeld: dus ten eerste in de uitbouw van de Zeebrugse haven maar ook in het ontstaan van het lied van het Willemsfonds.

Wist u dat het lied van het Willemsfonds hier in Brugge ontstond? Het was een gelegenheidslied, geschreven door Sabbe en Gentil Antheunis. Het lied sloeg meteen aan en groeide snel uit tot het officiële lied van het Willemsfonds.

Geachte genodigden,

Tijdens en kort na de Eerste Wereldoorlog hadden alle flamingante organisaties het niet onder de markt. Velen waren kwetsbaar voor beschuldigingen van landverraad. Het Willemsfonds verdedigde zich in 1919 door een officieel standpunt in te nemen. Wat voorop stond: de volledige gelijkheid tussen Vlamingen en Walen binnen een unitair België. Na 1918 zou het gedurende ook de daaropvolgende dertig jaar een nadrukkelijk pleitbezorger van het unitaire België blijven, waarbinnen de Vlaamse rechten een plaats moesten krijgen.

In het Interbellum valt vooral de enorme continuïteit in bestuur en werking op. Julius Boedt, in 1912 verkozen tot voorzitter, leidde de afdeling tot 1935, en werd opgevolgd door Cyriel Braeckman, die al snel - in 1937 - de fakkel doorgaf aan Victor Sabbe. Victor Sabbe was een kleinzoon van Julius en was ook sinds 1938 tot zijn dood in 1958 liberaal gemeenteraadslid en voorzitter van het Brugse Willemsfonds. Na de Tweede Wereldoorlog was hij ook ondervoorzitter van de Liberale partij en Kamerlid.

Toen de Tweede Wereldoorlog aanbrak, nam het Willemsfonds snel een officieel standpunt in te nemen. Daarin werd de historische rol van het Willemsfonds in de strijd voor taal en volksontwikkeling nadrukkelijk onderstreept. Het fonds uitte haar trouw aan de unitaire Belgische staat en aan de monarchie. Niet altijd even evident in een bezet land.

Na de oorlog, in 1947, volgde een ideologisch debat binnen de algemene vergadering. Er kwam een shift van focus op volksverheffing via de moedertaal, naar het concept 'vrijheid'. De Vlaamse eisen bleven onderschreven, maar terzelfdertijd wilde het Willemsfonds zich ook afzetten tegen – opnieuw - het door collaboratie gekenmerkte Vlaams-nationalisme. De unitaire en ondeelbare staat bleef voorop staan.

In de naoorlogse periode was de concurrentie van andere socio-culturele verenigingsvormen bikkelhard. Maar dankzij trekkers als Alfons Van Rollegem, Norbert De Maesschalck, Jan Beirens, Richard Maerten, Gabriël Frayes, Victor Sabbe, Vincent Spruytte en Paula Schepens hield het Willemsfonds evenwel sterk stand en bleef het één van de grootste afdelingen van Vlaanderen.

Het probleem met dit soort lijstjes is dat je altijd iemand vergeet. Ik verontschuldig me daar nu alvast al voor. Maar iemand die zeker moet vermeld worden is Bruggeling Ernest Schepens. De rol die hij speelde in de bescherming van bijzondere Brugse gebouwen en stadgezichten was gigantisch. Het was een man van weinig woorden, maar des te meer daden, denk maar aan actiegroep SOS Leefbaar Brugge dat voor een cruciale mentaliteitswijziging zorgde bij het stadsbestuur inzake patrimoniumbehoud. Naar hem werd dan ook terecht de unieke vijfjaarlijkse Ernest Schepens-prijs vernoemd, alsook een thema-afdeling: de Erfgoedkring Ernest Schepens.

Intussen groeide het Willemsfonds nationaal en ging de Brugse afdeling mee met die positieve trend. Brugge bleef één van de grootste afdelingen in Vlaanderen en we organiseerden hier in onze stad het 125-jarige bestaan met een nationale ledendag. Het was onze recent en te vroeg betreurde vriend Vincent Spruytte die toen onder andere speechte.

Midden 2001 trad Paula Schepens aan als voorzitter van de Brugse Willemsfondsafdeling en tijdens haar voorzitterschap werd op 29 september 2002 130 jaar Willemsfonds Brugge gevierd met een concert door de laureaten van ons Brugs conservatorium en de schenking van een beeld van de hand van de kunstenaar Jeroen Daled aan de Pannebekeschool.

Toen Paula in februari 2005 verhuisde naar Knokke-Heist kwam een einde aan haar voorzittersmandaat.

Nu niemand zich onmiddellijk geroepen voelde om dit mandaat over te nemen werd even gedacht aan een collectief voorzitterschap doch praktische bezwaren maakten dit onmogelijk.

Er was niet meteen iemand die opstond en zich kandidaat stelde om het voorzitterschap op zich te nemen, tot Jean-Luc Cottyn zich eind 2005 kandidaat stelde om tijdelijk het voorzitterschap waar te nemen.

Het is onder het voorzitterschap van Jean Luc Cottyn dat ons thans jaarlijks concert voor Vriendschap en Verdraagzaamheid voor de eerste maal werd georganiseerd op 22 april 2007 in de Sint-Walburgakerk met Artis Dulcedo.

Die concerten brachten de voorbije edities vele duizenden euro's op voor verschillende goeie doelen.

Even een kleine dienstmededeling: vergeet zeker niet om uw kaarten aan te schaffen voor het komende concert op 8 mei. De opbrengst gaat naar vzw De Link, een organisatie actief in de armoedebestrijding.

Op de Algemene Vergadering van 15 februari 2008 werd Jean-Luc Cottyn uiteindelijk opgevolgd als voorzitter door Francis Moeykens die op zijn beurt op 11 februari 2012 de fakkel doorgaf aan onze huidige voorzitter Katrien Dotselaere.

Katrien gaf aan het Willemsfonds een nieuwe dynamiek. Het ledenaantal groeide van 149 in 2011 tot rond de 250 zo'n tien jaar later. Ook het aantal activiteiten nam toe onder haar enthousiaste leiding.

Talrijke filosofische lezingen, een actualisatie van de uitreiking van de Julius Sabbepenning, het behoud van de Speelmanskapel met het collectief Vrijplaats B1 als cultureel huis,... Het zijn maar een aantal van haar verdiensten.

Het Brugse Willemsfonds ijverde actief voor het tot stand brengen van een nieuw vrijzinnig huis en is op vandaag een van de leidinggevende verenigingen in De Brug, centrum voor het Vrije Denken.

Ook de geslaagde viering van vandaag gekoppeld aan de Nationale ledendag, inmiddels de tweede nationale ledendag in Brugge duiden op de kwaliteit van het Brugse Willemsfonds.

Het Brugse Willemsfonds is in het Brugse socio-culturele landschap bij uitstek de vereniging waar mensen elkaar in vrijheid kunnen vinden, om samen na te denken, te debatteren, te filosoferen, en van schoonheid te genieten. Dat gebeurt uiteraard met liefde voor het Nederlands, en respect voor haar geschiedenis, met een open blik naar de toekomst gericht.

Geachte aanwezigen,

U hoorde het; de voorbije 150 jaar heeft de Brugse Willemsfondsafdeling duidelijk haar stempel kunnen drukken op zowel de stad Brugge als het Willemsfonds Nationaal. Onze werking, die altijd volledig steunde op een handvol vrijwilligers en enkele gedreven gangmakers, was meermaals heel vernieuwend en toonaangevend.

Met zo'n verleden is voor Willemsfonds Brugge ook in de toekomst nog een grote rol weggelegd, en ik kijk alvast reikhalzend uit naar de komende werkjaren en dan over enkele jaren de 175^e en ja de 200ste verjaardag.

Ik dank u voor uw aandacht en wens u nog een prachtige avond toe.